

Het liet de vraag vraag.

Dezer dagen werd echter een nieuwe poging ter beantwoording ondernomen.

Dr C. E. Hooykaas, de bekende journalist-predikant, deed bij de uitgeverijmaatschappij „De Tijdstroom“ te Huis ter Heide (U.) verschijnen „Tien Hoofdpunten van ons Geloof“.

Het boekje telt nog geen vijftig bladzijden klein formaat en ruim gedrukt.

Maar om bovengemelde reden is zijn belangrijkheid omgekeerd evenredig aan zijn omvang.

Dr Hooykaas is een min of meer synthetische figuur.

Hij tracht links- en rechtsmodernisme tot elkaar te brengen en tot hogere eenheid op te voeren.

Daarom behoort hij wel tot de meest geschikten om bevrediging te geven omtrent de brandende vraag.

Wagde een vertegenwoordiger van een der uiterste richtingen er zich aan, het zou hem allicht niet gelukken den grootsten gemeenen deeler van het hedendaagsche modernisme te vinden.

Want een geloofsbelijdenis moet nu eenmaal eenigen waarborg bieden, dat het het geloof van een gemeenschap tot uitdrukking brengt.

Toch blijkt dit ook voor Dr Hooykaas een heel hangijzer te zijn.

Op de titelpagina volgt een bladzijde, welke niet anders beval dan de mededeeling, waarschuwing of hoe gij het ook noemen wilt: „Voor algeheele verantwoordelijkheid van den schrijver, in opdracht van de Commissie voor de geschriften van den Ned. Protestantenvond“.

Dal schijnt de oplossing van een probleem te zijn, waarmee de auteur het erg moeilijk heeft gehad.

Merkwaardig is de volgende passage uit de inleiding: „Er wordt overal gevraagd: wat geloof men als vrijzinnige christenen? Er is zelfs openlijk naar gevraagd, en men heeft den Protestantenvond de opdracht willen geven, nu eens summier te laten opteekenen wat „ten allen tijde, overal en door allen“ onder ons geloofd wordt. Nu is deze opdracht bij de principiële vrijheid, die men onder ons als zijn recht handhaaft, als zoodanig niet te volvoeren. (Geloof eener gemeenschap is geen optelsom. En wijzelf zijn ons wel zoo bewust van onze subjectiviteit, dat wij erkennen, die geloofsuitspraken van anderen het best te vernemen, die resoneren op den klankbodem van eigen gemoed, die geloofsbeelden van anderen te herkennen, die herinneren aan wat wij zelf van Gods werk in den geest hebben aanschouwd. Wie van 't geloof in Zijn gemeenschap spreekt, die gelooft ten leste van zijn eigen geloof. Tracht ik in Tien Hoofdpunten ons geloof te beschrijven, dan is 't noodwendig mijn eigen geloof, dat ik in die tien punten beknopt opteeken en dan doe ik dat punt voor eigen rekening. Het zij zoo. De proef moet gewaagd. Ik zeg het nu zóó. Laat een ander het op zijne wijze, een derde weer anders, een vierde nog beter zeggen. Het eigene waarover gesproken zal worden in de volgende tien notities is dus het eerste en het laatste; maar daartusschen heb ik nauwlettend overwogen, hoe dit eigene ook door anderen in mijn omgeving, in onzen geestelijken samenhang als Vrijzinnige christenen doorleefd wordt. Ik geef dus mijn eigen spiegelbeeld van ons gemeenschappelijk geloof“.

Mooi gezegd en aardig gevonden.

De kritiek van geestverwanten wordt daardoor meteen ontwapend.

Voor een tegenwerping „ik ben het niet met u eens“ blijft feitelijk geen plaats meer open.

Hier wordt van tevoren gesuggereerd: wij zijn het met elkander eens, maar we hebben noodzakelijk ieder ons eigen spiegelbeeld.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur

door

W. M. LE COINTRE.

XXVI.

Ik meen, dat hier een fundamenteel bezwaar wordt aangevoerd; men spreekt veel over Tolstoi's „bekeering“. Maar, zooals ik daar al heen dacht, men beperke die „bekeering“ dan tot een verandering van inzicht; levensverandering en -omzetting naar God, in en door Jezus Christus, was ze stellig niet, al heeft Tolstoi zelf er dat dan voor gehouden, maar zijn Jezus-beeld is niet het totaal-Schriftuurlijke. En, zóó komen wij tot het laatste, wat we ten opzichte van zijn beschouwingen wilden zeggen: er is een diepe kloof tusschen hem en Jezus Christus. Daarop wijst nu ook in 't bijzonder Prof. Karl Heim in zijn, reeds-aangehaald werkje: „Tolstoi en Jezus“, waaruit dan nu nog het een en ander zij vermeld.

Als het belangrijkste uit Tolstoi's levensbeschouwing brengt hij 't volgende naar voren: „Er zijn drie dingen waartegen ons innerlijk gevoel zich verzet: ten eerste mogen wij geen geweld gebruiken; ten tweede mogen wij niet leven van den arbeid van anderen en ten derde mogen wij onze geslachtsliefde niet betwisten.“ Bij de nadere behandeling van deze dingen laat Prof. Heim zien, dat Tolstoi het Koninkrijk Gods maar van verre genaderd is, het echter niet beleefd heeft en nooit

Toch is hiermee de zwakke stee van deze geloofsbelijdenis aangewezen.

Het karakter van een geloofsbelijdenis eischt nu eenmaal, dat de gemeenschappelijke geloofsinhoud ook in een gemeenschappelijke vorm tot uiting komt.

Over onderdeelen zal verschil van gevoelen bestaan.

Dat is niet alleen een verschil in vorm, maar ook in inhoud.

Ook laat het zich denken, dat men in enkele gevallen over den inhoud wel tot overeenstemming komt, maar dat de één het liever dus, de ander, zóó formuleert.

Daar waar het hoofdpunten geldt, moet de overeenstemming tot den vorm toe doorgaan.

Inhoud en vorm zijn niet eendeloos te scheiden.

Schilders kunnen een verschillende visie hebben op een boom.

Maar den grondvorm van den boom zullen ze allen moeten behouden.

Bij kardinale kwesties komen er oogenblikken, dat men moet konkludeeren: is men het over den vorm niet eens, dan kan dit alleen daaruit worden verklaard, dat men het over het wezen niet eens is.

Dan houdt de redeneering: we hebben ieder een verschillend spiegelbeeld van het ééne geloof geen stand.

Want waaruit weet men, dat er een geloofs-eenheid bestaat?

Toch alleen hieruit, dat men zijn gedachten in zulke vormen kleedt, dat men in dien vorm iets gelijkends, iets harmonieërens, iets gemeenschappelijks ontdekt?

Als de een zegt: de Rijn is een stroom, de ander: hij is een berg, de derde: hij is een zee, de vierde: hij is een woestijn, dan toonen die diverse „spiegelbeelden“, dat er hopeloos verwar- ring heerscht, waarin het gemeenschappelijke ont- breekt.

Een geloofsbelijdenis in den gangbaren zin van het woord moet ook naar den vorm door anderen kunnen worden onderschreven.

Anders deugt ze niet.

Men hoede vrij rekening met het eigene in ieder mensch.

Maar men zoek dit eigene én in inhoud én in vorm.

Doch evenzoo zoek men het gemeenschappelijke én in inhoud én in vorm.

Een belijdenis nu betreft het gemeenschappelijke.

Dan moet zij echter naar inhoud en vorm door een geloofsgemeenschap kunnen worden onder- teekend.

Wie hier de vlucht neemt in de subjectiviteit, lost de waarheid op in subjectivisme.

— Afzonderlijke belijdeniscatechisaties.

Is het principiële gewenscht afzonderlijke cate- chisaties te houden voor hen, die Openbare Be- lijdenis des geloofs wenschen af te leggen?

Zoo formuleeren we kortheidshalve een vraag, welke ons werd gesteld.

De vrager schijnt van oordeel, dat thans meer dan in de dagen na de Doleantie zulke catechisaties worden ingericht en ziet daarin een terugkeer naar de „Gemeenschaps“-praktijken en een afwijken van het rechte spoor.

Laten we allereerst opmerken, dat het heel moei- lijk valt uit te maken of afzonderlijke belijdenis- catechisaties thans veelvuldiger voorkomen dan vroeger.

Statistische gegevens staan ons hier niet ten dienste.

Wij voor ons hebben den indruk, dat ze in onze kerken nooit in onbruik zijn geweest.

tot rust gekomen is. Tolstoi leerde, dat het den men- schen niet gegeven is de volmaaktheid te bereiken, hoogstens het volmaakte te benaderen. „Door deze op- vating, deze gedachte van oneindige benadering, is Tolstoi de vreeselijke noodzakelijkheid uit den weg gegaan, waarin Paulus en Luther kwamen als zij, even- als Tolstoi, door de eeuwige eischen Gods in het geweten gegrepen, den strijd tegen hun sterke zin- nelijke natuur opnamen. Luther had gedaan, wat Tol- stoi verlangde, hij was in 't klooster gegaan, had afge- zien van het huwelijk en het bezit en zich geconcent- reerd op de vernedering zonder tegenstreven te weerstaan“. Alleen maar: Luther is toen tot de vreeselijke ont- dekking gekomen, dat, zoodoende, de eigenliefde niet sterft, alleen van kleed verwisselt, en daar optrad in het gewaad van een boetedeling. Maar Tolstoi: „Nietleg- staande zijn voortgezet zelfonderzoek, bemerkte Tolstoi zijn eigengerechtigde liefde niet, die lag in zijn tevreden glimlach over de maatschappij, die hij van het land aan de onthijttafel medebracht... Het drong niet tot hem door, dat hij met al zijn landelijke levensgewoonten, toch niet de breede kloof overbrugde, die hem — bour- geois-kind — scheidde van alle menschen, die moeten arbeiden om niet te verhongeren. Hij heeft nimmer voor zijn brood behoeven te werken en daardoor nooit gevoeld den ernst van den werkelijken strijd om het bestaan, die ligt in den arbeid voor het dagelijksch brood. Al zijn maaien en schoenmaken en waterdragen was daarbij vergeleken maar liefhebberijwerk“.

En verder: „Hij geloofde, dat de wereld zichzelf zou kunnen genezen“.

Waarna deze conclusie: „Hier ligt de tegenstelling tusschen Tolstoi en Jezus“. Prachtige dingen zegt de Schrijver dan in de nadere ontwikkeling hiervan, waarbij hij ons ook brengt in Gethsémané en op Golgotha en laat zien, dat daar, in den strijd, dien Jezus daar te voeren kreeg, de botsing plaats had der twee werelden: een botsing, welke Tolstoi zijn leven lang ontweek.

Het karakter van Jezus' vloekdragenden doodstrijd heeft Tolstoi niet begrepen: „Daarvoor ontbrak het zijn ziel aan lijdensdiepte. Wat hij in zijn drama „De macht der duisternis“ teekent heeft hij nooit werkelijk beleefd. Hij kende die aanvechtingen niet, zooals een Luther die had, waardoor in het diepst der ziel het woelt en werkt en men door geweldige machten naar beneden getrokken wordt en waarvoor het de ziel aan voldoende kracht ontbreekt. Tolstoi heeft daardoor ook nimmer de innige rust gevonden, die komt over den mensch, die in het gezicht van den dood met een bezwaard geweten rust vindt in het volbrachte werk van Christus, dat zich wonderbaar geborgen weten der bevrijde ziel, wat Luther kracht gaf voor den Keizer en den Rijkdag te komen, en die als een machtige ondertoon klinkt door de geheele Mattheüs-passie van Johann Sebastian Bach. Tolstoi geloofde daarom, gelijk een ieder, die het allerheiligste der Christus-ervaring slechts van buiten kent, dat dit ons zou doen verslappen in den strijd. „Bij het benaderen der volmaaktheid“, zegt hij in zijn laatste boek, „moet men alleen op eigen kracht bou- wen, men moet zich losmaken van de gedachte, dat de hemel onze fouten weer goed zal kunnen maken.“ Juist het tegendeel is het geval. Voor mannen als

Sommige predikanten schaften ze af, maar an- deren hielden eraan vast.

Een percentage-berekening lijkt ons niet wel mo- gelijk.

Vervolgens zouden we willen waarschuwen hier- van toch geen principiële kwestie te maken.

Zeker, met het „aannemen“, gelijk dat in de Ned. Herv. Kerk geschiedde en nog geschiedt, werd gebroken.

Doel dit heeft met de afzonderlijke belijdenis- catechisaties niet uitstaande.

Dit hangt samen met het uitslijten van de echt Gereformeerde verbondsbeschouwing.

Maar een afzonderlijke belijdeniscatechisatie ver- draagt zich met deze beschouwing zeer goed.

Voetstoots kan toegegeven, dat het een ideale to- stand ware, indien de gewone catechisatie ovotol- genoegzaam was om den onmondigen leden der gemeente voldoende bewustheid te schenken van de belijdenis der kerk.

Op sommige plaatsen mag zulk een toestand ge- acht worden te bestaan.

Daartegenover echter staan tientallen andere, waar dit niet het geval is.

In de meeste kerken wordt bitter geklaagd over catechisatieverzuim.

Daarenboven moeten de eischen vaak zóó laag worden gesteld, dat het aantal jaren, gedurende welke de catechisatie bezocht wordt, niet toereikend is, om onze jongens en meisjes hun schoone be- lijdenis werkelijk te doen kennen.

Ook de grootte der catechisaties maakt niet zel- den het individualiseeren, het persoonlijk contact tusschen catecheet en catechisant tot een onmog- elijkheid.

En dan noopt de praktijk er dikwijls toe om tot afzonderlijke belijdeniscatechisaties de toevlucht te nemen.

Dit behoorde niet noodig te wezen.

Maar dan moest ons catechisatie-wezen ook een grondige reformatie ondergaan.

Niet één tak van onderwijs is zóó achterlijk en gebrekkig als deze, zeggen paedagogen van pro- fessie.

En zij haasten zich er bij te voegen, dat dit niet ligt aan de predikanten.

Die maken ervan wat ervan te maken is.

Zij arbeiden dikwijls onder omstandigheden, welke ieder ander zouden doen besluiten het bijtje er bij neer te leggen.

Wordt de catechisatie door ouders en leerlingen — enkele goeden niet te na gesproken — niet bij elke andere gelegenheid, welke zich in het jonge leven voordoet, achtergesteld?

Daarom valt het te begrijpen, dat verschillende predikanten de afzonderlijke belijdeniscatechisatie als hulpmiddel om den achterstand in te halen, aan- grijpen.

En dan hebben we heusch niet enkel het oog op den achterstand in kennis.

Niet gaarne zouden we er een pleidooi voor voeren aan de catechisatie een intellektualistisch karakter te geven.

Maar de ervaring leert, dat juist op de belijdenis- catechisatie het jeugdig gemoed ontvankelijker is dan tevoren.

Dat de predikant er meer toegang heeft tot het hart.

Belijdeniscatechisaties zijn voor den catecheet gewoonlijk de aangenaamste.

Een teederder toon kan worden aangeslagen.

De hooge ernst van het eerste toetreden tot het Heilig Avondmaal laat zich gevoelen en bereidt een plaats voor de mystiek, welke op andere ca- techisaties, zoo zij van eenigen omvang zijn, soms geen hol vindt voor den voet. Hoogstens kan de catecheet op een geschikt oogenblik eenige op-

merkingen te gaan tot

aktuele kw

beerlijk, nu

van het har

maat waar

jektieve op

vallen tot

gediend.

De belij

menig pred

heidsgevoel

Men wac

Woords te

Onder al

verkeert m

vele plaats

ongetwijfel

Er zijn

gemaakt, d

harm Belij

durende ge

bezocht.

Wellicht

het niet.

Rigorist

En niet

opleveren,

men kan

Men stel

ling op

ledere p

wat de eer

verderen.

Wel die

overtuiging

chisatie-we

schier ope

Dat een

zijn, het l

Dat met

tijden niet

staant.

Dat een

niets verm

Dat enl

wegsterven

Dat al

hier ove

merkingen

te gaan tot

aktuele kw

beerlijk, nu

van het har

maat waar

jektieve op

vallen tot

gediend.

De belij

menig pred

heidsgevoel

Men wac

Woords te

Onder al

verkeert m

vele plaats

ongetwijfel

Er zijn

gemaakt, d

harm Belij

durende ge

bezocht.

Wellicht

het niet.

Rigorist

En niet

opleveren,

men kan

Men stel

ling op

ledere p

wat de eer

verderen.

Wel die

overtuiging

chisatie-we

schier ope

Dat een

zijn, het l

Dat met

tijden niet

staant.

Dat een

niets verm

Dat enl

wegsterven

Dat al

hier ove

merkingen

te gaan tot

aktuele kw

beerlijk, nu

van het har

maat waar

jektieve op

vallen tot

gediend.

ze af, maar an-
na niet wel mo-
arschuwen hier-
e te maken.
elijk dat in de
geschiedt, werd

rijke belijdenis-

en van de echt
g.
catechisatie ver-
zeer goed.

t een ideale toe-
chisatie overal
igen leden der
schenken van

en toestand ge-

nallen andere,

r geklaagd over

vaak zóo lang
ren, gedurende
niet toereikend
in schoone be-

maakt niet zel-
oonlijk kontakt
ot een onnoge-

vijls toe om tot
de toevlucht te

zen.

wezen ook een

zoo achterlijk
gogen van pro-

toegen, dat dit

naken is.
mstandigheden,
uiten het bijtje

s en leerlingen
ken — niet bij
i in het jonge

1 verschillende
niscatechisatie
te halen, aan-

enkel het oog

pleidooi voor
ellectualistisch

p de belijdenis-
tvankelijk is

2 heeft tot het

den catecheet

angeslagen.

streden tot het

en en bereidt

op andere ca-

ang zijn, soms

gstens kan de

ik eenige op-

de tegenstelling

dingen zegt de

hiervan, waarbij

op Golgotha en

en Jezus daar

twee werelden,

lang ontweek.

doodstrijd heeft

ik het zijn ziel

na „De macht

erkelijk beleefd.

als een Luther

ziel het woel

n naar beneden

ook nimmer

merkingen in dien geest plaatsen om dan over te gaan tot de orde van den dag, te spreken over aktuele kwesties, op zichzelf heel nuttig ja onontbeerlijk, maar dikwijls op verren afstand gelegen van het hart, vragen te overheeren en toe te lichten, maar waarbij meer het objektieve dan het subjektieve op den voorgrond treedt om niet te vervallen tot „preken“, waarvan de jeugd niet is gediend.

De belijdeniscatechisatie wordt dan ook door menig predikant met een hoog verantwoordelijkheidsgevoel als een uitkomst beschouwd.

Men wachte zich daarom zulk een Dienaar des Woords te veroordeelen.

Onder abnormale omstandigheden — en daarin verkeert men ten aanzien van de catechisatie op vele plaatsen — zijn overigens abnormale middelen ongetwijfeld geoorloofd.

Er zijn kerken, waarin men de bepaling heeft gemaakt, dat niemand tot het Avondmaal na Openbare Belijdenis zal worden toegelaten, dan die gedurende geruimen tijd de catechisatie trouw heeft bezocht.

Wellicht werkt die bepaling gunstig. Wij weten het niet.

Rigoristisch zal ze wel nergens worden toegepast.

En niet overal zal ze verblijdende resultaten opleveren, zoodat de belijdeniscatechisatie algemeen kan worden gemist.

Men stelle hier dan ook niet een uniforme regeling op.

Iedere plaatselijke kerk heeft zich te beraden wat de eere Gods en het heil der gemeente in deze veronder.

Wel dient tijdig en ontijdig in onze kerken de overtuiging te worden gekweekt, dat aan het catechisatie-wezen onder ons meer ontbreekt, dan men schier openlijk durft uitspreken.

Dat een nieuw leerboek, hoe uitnemend het moge zijn, het kwaad niet in den wortel aantast.

Dat met het oog op den nood der toekomstige tijden niet met halve maatregelen kan worden volstaan.

Dat een goedwillend predikant alleen hiertegen niets vermag.

Dat enkele waarschuwend stemmen spoedig wegsterven.

Dat al onze kerken en al haar leden hierover tot onrust moeten komen.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Individuele Opvoeding.

II.

Het doel der opvoeding mag — zagen we aanvang — een vorigen keer — niet wezen, de vorming van individuen ten bate van zichzelf.

Ieder hunner bestaat om God. Hun zijn ligt in de liefde Gods. Geboorte en wedergeboorte worden daaruit alleen verklaard. Dien God in Christus lief te hebben met alle krachten van lichaam en ziel maakt hun bestaan tot leven, tot volheid van heil. Daarna, op een ander plan, komt de liefde tot den naaste en als onmisbare maatstaf de liefde tot zichzelf.

Voor een opvoeding, die dit alles wil omvatten, — en met minder mag ze niet volstaan — kan de aanpassing aan de kinderlijke natuur niet de grondregel zijn. Aldus mag de moderne opvoeding streven, de christelijke wil, omgekeerd, allereerst aanpassing van deze natuur aan Gods ingeschapen wet en aan Zijn geopenbaarde ordinantiën. Sinds de zonde inwerkt, zijn natuur en wet niet meer adequaat, is er op menig punt strijd tusschen deze twee.

De moderne opvoeding komt er met haar grondregel zoo gemakkelijk toe het kwade te vergoelijken

Luther en Paul Gerhardt was het lijdenswerk van Christus niet een rustbank, waarop zij gingen rusten, maar de vaste grond, waarmede zij de geheele wereld trofseerden en een titanenstrijd streden. Want eerst als de dam is doorbroken, weten wij: De overwinning is ons! Door den triomf van Jezus over Zijn vijanden, worden wij als een strijdende troep, geroed tot den laatste aanval.

Dan komt Prof. Heim tot de tweede tegenstelling tusschen Jezus en Tolstoi: hij laat zien, dat Tolstoi boven alle familiebewustzijn en volksbewustzijn uit wil, om op te gaan in het wereldbewustzijn. En toch kan hij het niet, want dan zou hij het goddelijke en heilijste in ons moeten vernielen en verliezen. En die liefde voor land en volk is geheel in de lijn van Jezus. „Wel moeten de menschen, die Jezus als stormtroep om zich verzamelde voor den laatste wereldhistorischen strijd, door een oneindige onderwerping heen, bereid vader en moeder te haten en vaderland en vriendschap los te laten. Maar niet om als geesten zonder lichaam in het oneindige niets te zweven, maar om het Koninkrijk te veroveren, waarin hun alles, wat zij om Jezus' wil hebben verlaten, veel heerlijker zal worden teruggegeven.“

In deze gedachte van het oerchristendom ligt, in tegenstelling met de Boeddhistische levensmoedheid van Tolstoi, een groote, geweldige aanvaarding van het leven, een geloof aan deze wereld, dat ons begeistern kan. Uit deze levensaanvaarding komt de vreugde, die Jezus zelfs op Zijn lijdensweg had, wat het leven mooi maakt aan feestmaaltijden, geurende nardus, paar-

als een niet anders kunnen, soms zelfs tot een noemen van goed wat vreeselijk kwaad is. Men denke aan het verderfelijke boek van Ben Lindsey „Opstandige Jeugd“. Gruwelijke seksuele overtreedingen worden er in goedgepraat, en een weg gewezen om ze hot te vieren. Ze zijn immers „natuurlijk“ en niet slecht in zichzelf. Gods Wet wordt geofferd aan de menselijke natuur.

Zoo wordt de strijd opgeheven, doch staat men de vorming van een sterk karakter hinderlijk in den weg. De mensch wordt aldus een speelbal van zijn neigingen en zijn zenuwen; zijn erfelijke eigenschappen en zijn milieu.

De Christelijke opvoeding kent de vaste onveranderlijkheid van Gods hooge geboden. Dit besef vormt naast den eisch en den strijd om ze trouw te gehoorzamen onder vallen en opstaan den individu tot persoonlijkheid.

We vergeten toch niet, dat God in laatste instantie zelf den individu opvoedt en zulks alleen doet in den weg van Zijn geboden.

Deze laatste zijn de norm der opvoeding. De mate en de geest, waarin zij volbracht worden, bepalen de waarde van ieder individu. Niet de belangen van ieder persoon voor zich, evenmin die van de gemeenschap mogen norm der opvoeding zijn. Was er geen zonde, het zou kunnen, omdat er volle natuurlijke harmonie tusschen deze twee zou zijn. Nu, in deze bedeefting heeft God wel heel bijzonder al wat op de aarde is, den mensch ten dienste gesteld, maar het is niet voor den mensch zelf, doch opdat hij er zijn God mee dienen zal. De regel „Elk voor zich“ knakt de vorming van den mensch. Rousseau had Emile dan ook niet uit de samenleving mogen rukken en nog veel minder hem tot zijn vijftiende, zestiende jaar mogen laten opgroeien, alsof er geen God voor hem bestond.

In dit individualisme ontbreekt de naastenliefde, die wortelt in de liefde tot God en zoo wordt Vrijheid en Recht voor allen, Vrijheid en Recht voor den sterksten individu, voor een Napoleon.

In de dagen van de Revolutie en van de Aufklärung achtte men dezen individu in den grond der zaak zelf genoegzaam. Rustte niet in den enkeling het algemeene verstand? Had ieder hunner daardoor niet, los van de overigen, op zichzelf, alles wat voor de intellectuele en zedelijke vorming van den individu noodig is?

En nog steeds staat ons onderwijs in dat teken.

De algemeene grondstellingen, voor onderwijs en opvoeding geldend, worden nog altijd in de handboeken aan de natuur van den enkeling ontleend. Met de eischen en rechten, die God heeft en aan de gemeenschap geeft, wordt niet gerekend.

Hoe hard we ook aan de overwinning van dit intellectualisme, dat met het individualisme samengaat, werken, we zijn het nog lang niet te boven. Zeer vele praktische paedagogen weten zelf niet waar het om gaat. Ze zien het in een zeer zwaar beladen van het geheugen, in een zoo veel vragen van het verstand.

Doch heeft het intellectualisme wel met veel of weinig leeren, met een meer of minder oefenen en scherpen van het verstand te maken? In dit opzicht kan men immers niet licht van een te veel spreken.

Dit kwaad schuilt veel meer in de beschouwingswijze, die we er op na houden. Het komt er maar op aan, of we de vorming en de verrijking van het verstand ten opzichte van religieuze, zedelijke, esthetische en praktische waarden, ook te hoog stellen.

Zoo staat het ook met de bestrijding van het individualisme. Veel wordt aangeprezen, wat er toch niet tegen dient. Wat we in den tegenwoordigen tijd beleven, n.l. de vorming van allerlei bonden, heeft daarmee zeer weinig te maken. In de meeste gevallen immers is het doel ervan niet anders dan in den strijd voor het eigen individueel belang door het collectief optreden des te sterker te staan. Voor het egoïsme van den eenling komt het collectief egoïsme in de

len, spelende kinderen, leliën en vogels. In alles ziet Hij het eeuwige. De geheele stervende wereld is een groot zaaiveld, waaruit golvende oogstvelten te voorschijn zullen komen. Dit geloof aan een nieuwe aarde, geeft den jongeren, die Jezus als stormtroep om zich verzamelde, de kracht tot het martelaarschap. Als zij arm en dakloos zijn, uitgestooten uit familie en staat, doen zij dit niet uit Boeddhistische levensverachting... Integendeel, zij doen afstand op sterke positieve gronden. Zij laten dit alles los, zooals soldaten zich loscheuten van familie en huis om voor vaderland en familie een nieuwe toekomst te bemachtigen... Dat is de groote synthese tusschen aanvaarding en onkenning, tusschen levensvreugde en verzaking, die Jezus heeft gebracht.

En tenslotte, concluderend, heet het: „Tolstoi heeft iets beleefd van den voorwaartsstuwenden wereldvernieuwend Geest der Bergrede. Dat geeft aan zijn boodschap de groote kracht tot het doen ontwaken van het geweten. Maar aan zijn ziel onthak de onwrikbare grond van de genade.“

Deze kritiek op Tolstoi's denkbeelden, die tevens inhoudt een verwerping van zijn Jezus-beeld en een apologie van den Christus der Schriften, nemen wij, al zou die nog aanmerkelijk kunnen worden uitgebreid, als alleszins voldoende, gaarne over. Voor zoover er hier of daar onder ons neiging zijn mocht te volhard in een zekere „Schwärmerei“ voor of coquette-rie met Tolstoi's denkbeelden, zal ernstige overweging der hiergenoemde argumenten daaraan grondig een eind kunnen maken: voor dergelijk spel is onze tijd,

plaats, een monster erger dan het meer natuurlijke eerste. Met een sociaal samenleven heeft het weinig of niets van doen. Ook hier komt alles op de waardeering der betreffende grootheden aan. „Sein heizst in Bezichungen stehen“. Al wat bestaat, staat in velerlei betrekking tot al hetgeen God geschapen heeft, en tot God allereerst. Voor den mensch geldt dit in verhoogde mate. Of hij al voor zichzelf individueel of met anderen samen een gesloten wereld bouwt, hij deelt deze toch met allen. Gods ordinantiën worden niet straffeloos ter zijde gezet.

De vraag der opvoeding mag dus niet allereerst zijn, wat voor den individu het beste is. Ze gaat zelfs niet op in de vraag, wat voor het kind in verband tot zijn samenleving met den naaste het beste is. Nergens in de Schrift lezen we het gebod: Heb de gemeenschap lief! Wel vinden we getuigenis van liefde tot Jeruzalem, tot het volk van Israël. Hoe lief heeft b.v. Paulus zijn volk! Maar dan als symbool van de gesublimeerde liefde tot de Stad Gods, van het volk Gods, van Jeruzalem dat boven is, hetwelk is ons aller moeder. En dit kan ook niet anders. Want volgens de Heilige Schrift gaat het in alles, dus ook in de opvoeding, om God, en hierom, dat Zijn heerlijk koninkrijk vol worde.

De beste individuele vorming is die, welke hieraan het meest beantwoordt.

STRIKWERDA.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een Crisis in de Protestantische Wereldzending?

Prof. Richter stelt in de afleveringen Februari en Maart van het „Neue Allg. Miss. Zeitschrift“ de eenigzins alarmeerende vraag: Staun wij voor een crisis in de Protestantische wereldzending? En hij kan die vraag niet geheel ontkennend beantwoorden.

Het valt niet tegen te spreken, dat de zending met reuzenschreden is vooruitgegaan, vooral in de laatste vijf en twintig jaar. Reeds de bekende Wereldzendingconferentie te Edinburg in 1910 sprak ervan. En nog meer werd dit gedemonstreerd op de Internationale Meeting te Jeruzalem in 1928.

Niet alleen werd wijder terrein bezet, en drong de zending door in streken, waar zij tot dusver geen toegang had. Maar wat meer zegt, er is veel vrucht op den arbeid te zien. Het getal Christenen, uit de Heidenen en Mohammedanen gewonnen, neemt bij duizenden toe. En ook breidt de Inlandsche kerk zich geweldig uit. Op verschillende plaatsen zijn zelfs dusgenaamde Volkskerken; uit ons eigen Indië noemen wij de Batak-kerk op Sumatra met haar meer dan 200.000 leden.

Daarbij wordt het streven meer en meer openbaar naar zelfstandigheid. De geest van het nationalisme heeft beslag gelegd op de harten; men wil de Inlandsche kerken vrij hebben, los van de zending.

Dit alles geeft reden tot groote blijdschap. De krachten worden ingespannen. Het schijnt, dat de Moederkerken den ernst van onzen tijd inzien, en zich haasten te doen, wat haar roeping is.

Ook heeft indruk gemaakt de mededeeling van onderscheidene zendingen, dat de persoon van Jezus Christus de menschen aantrekt, en men algemeen verlangt van Hem te hooren. In het bijzonder mogen hier genoemd worden de ook in ons land bij duizenden verspreide boeken van dr Stanley Jones, n.l. Christus langs den Indischen heirweg, en Christus en de telefronde. Tegen deze boeken zijn groote bezwaren in te brengen; doch men komt toch onder den indruk van hetgeen in Engelsch-Indië geschiedt. Het is als in Jezus' dagen, toen Grieken tot de discipelen kwamen met de vraag: „Wij wilden Jezus wel zien“.

Toch verhindert dit alles prof. Richter niet de opmerking te maken, dat de Jeruzalemsche Conferentie, in tegenstelling met die van Edinburg, niet in het

waarin niemand gemist kan worden in den strijd, te ernstig. Al spreekt vanzelf, dat wij, alzoo oordeelend, geen oogenblik ontkennen willen, wat ook Prof. Heim daarna ter sprake brengt, n.l. dat de kerk en de ganache christenheid in talgemeen, leeft in de tegenovergestelde fout, wellicht nog meer fataal dan de dwaling van Tolstoi, waar men de Bergrede haar kracht ontnam. Maar, dat alles kunnen we hier verder laten rusten, wijl in ons bestek vallende buiten de orde.

Het „Russische“ Jezus-beeld alzoo, m.n. waar Dostojevski en Tolstoi er de trekken van gaan teekenen, kan noch mag aanvaard. Het heeft het arme Rusland ook niet kunnen helpen, veeleer het tegendeel. Alleen waar het beeld van Jezus, den Christus, gelijk Apostelen en Evangelisten het ons teekenen in Zijn blinkende heerlijkheid, waarachtigheid en volheid, de zielen overmeestert, alleen daar kan vrugdevolle levensaanvaarding gevonden worden. Alleen die Jezus kan ook het geslagen Rusland van onzen dag maar redden. En het is dan ook één van de meest-hoopgevendste dingen, die vanuit de Russische sovjet-chaos tot ons komen, dat wij hooren, dat er velen, door die allervreeslijkste ellende heen, gebracht worden tot de erkenning van Jezus Christus, als Heiland en Heer van hun leven.¹⁾

¹⁾ A.w. pg 10—15. Ik citeer verder, zonder telkens naar de desbetreffende pag. te verwijzen.

²⁾ Zie b.v. Die Religion in Rot-Rusland, von R. Harder. Zur religiösen Lage in der heutigen Sowjet-Union. Verlag „Licht im Osten“, Wernigerode im Harz, 1928.